

СУЂЕЊЕ ТЕОДОРУ КЛЕФИШУ, ИНДУСТРИЈАЛЦУ ИЗ ЈАГОДИНЕ

Апстракт: Теодор Клефиш је био власник Фабрике салама и месних производа у Јагодини. За време Другог светског рата остао је у Србији, иако је имао италијанско држављанство. По окончању рата нашао се на удару нове власти и био је осуђен на смртну казну, губитак грађанске части и конфискацију целокупне имовине. Као италијански држављанин, амнестиран је 1948. године, али је мера конфискације целокупне имовине остала на снази.

Кључне речи: Теодор Клефиш, фабрика, ОЗН-а, опуномоћство, војни иследник, војни суд, крагујевачка војна област, јагодинско војно подручје, оптужница, пресуда, смртна казна, конфискација, уредба

После 1945. нова револуционарна власт у новоствореној Југославији отпочела је обрачун са политичким противницима и прогоном неистомишљеника. Имајући упориште у Уредби о војним судовима и револуционарним органима власти, организовани су многобројни судски процеси против сарадника окупатора и домаћих издајника. Многи људи и њихове породице нашле су се на удару револуционарне правде, иако није било објективних разлога за њихову осуду. Свака сумња претварала се у доказ, а улога денунцијаната била је кључна у подизању оптужница. Пресуде су често садржале смртну казну, губитак грађанске части и конфискацију целокупне имовине осуђеника.

Овакви процеси мотивисани су економским интересима нове власти. Конфискација имовине, као кључна казна за непријатеље народа и сараднике окупатора, била је основни извор нове економске платформе комунистичког режима. Развлашћивање богатих предратних привредника, под видом експропријације експропријатора, било је ништа друго него уништавање приватног поседа и имовине. Оправдање је налажено у идеолошком поимању економског система, заснованог на државној, односно друштвеној својини и укидању предратне експлоатације над радницима и сељацима. У име виших циљева, пресуде са исходом конфискације имовине биле су честа пракса комунистичке власти у послератним годинама, а обрачун са сарадницима окупатора и *народним непријатељима* претворио се у прави прогон и државни терор над свим виђенијим појединцима предратног периода.¹

Тако се на удару нове власти нашао и Теодор Клефиш, богати индустријалац из Јагодине, власник Фабрике салама и месних прерађевина. Теодор Клефиш је рођен у Италији, у Парденони 1879. године. Његов отац, Петар већ је имао развијену трговину у Италији, када је 1901. године одлучио да оснује фабрику за прераду меса и производњу месних прерађевина (Фабрику саламе) у Јагодини. Фабрика се најпре бавила прометом живине и јаја, а од 1910. године производња је проширена и увећана захваљујући посебним царинским и пореским повластицама². До избијања рата 1914. године Фабрика је радила веома успешно. За време Првог светског рата Клефиш је са породицом напустио Србију, а његова фабрика је претрпела велику материјалну штету, која је према процени износила 1 200 000 лира. Клефиш је као италијански држављанин ратну одштету могао наплатити само од италијанске владе.³

Теодор Клефиш, наследник очевих полова у Фабрици, успео је да обнови фабрику позајмљеним средствима у износу од милион лира. Поред откупа и прераде живине, свиња и говеда, Фабрика је увођењем нових машина модернизовала производњу. Од средине тридеситих година

¹ М. Mitrović, Narodni i državni neprijatelji u Srbiji posle Drugog svetskog rata, videti: www.cpi.hr/download/links/hr/7131.pdf

² Закон о повластици Клефишу, донела је Скупштина Србије 5. фебруара 1910. године са роком од десет година, вид. М. Обрадовић, Настанак и развој индустрије Поморавља до Другог светског рата, Светозарево, 1975. године, 40-41.

³ Т. Клефиш, Писмо Мусолинију 14. октобра, ИАЈ, Војни суд крагујевачке војне области, Веће при команди јагодинског војног подручја, предмет бр. 274/45, У даљем тексту Војни суд. Архивска грађа је преузета од Окружног суда у Јагодини 1988. године. Према Записнику о преузимању, архивска грађа је била смештена у 9 металних сандука и 5 пластичних врећа.

до избијања Другог светског рата Фабрика веома успешно послује, са увећањем производње преко 30% на годишњем нивоу. Највећи промет је остварен пословне 1937/38. године. Фабрика је имала и своје пословнице у Келну, Бечу и Прагу, у којима су радили Клефишеви рођаци и пријатељи. Према подацима Кредит-информа тих најуспешнијих година извоз свих производа годишње износио је између 90 и 100 вагона. Клефишева имовина се процењивала на 25 до 30 милиона динара. Вредност свих непокретности са машинама износила је између 10 и 15 милиона динара. Клефиш је поседовао и имање од 50 хектара у близини Јагодине, у селу Штипљу, где је подигао фарму. Оцена његове кредитне способности пружа нам најбољу слику стања Фабрике. Према овој оцени, Теодор Клефиш је био послован човек, који је у релативно кратком временском периоду успео да подигне модерну фабрику за прераду меса и развије трговину на домаћем и иностраном тржишту.⁴

По избијању Другог светског рата, Клефишево предузеће имало је стратешку улогу за немачку окупациону власт у окупираној Србији. Фабрички ресурси су у више наврата коришћени за потребе немачке војске. До капитулације Италије 1943. године, Фабрика је радила и у ратним условима, првенствено се бавећи откупом сировина, живине и јаја, али и трговином другим производима за потребе народа у окупираној Србији. Од маја 1943. године немачка окупациона власт преузима део Фабрике.

Теодор Клефиш је ухапшен почетком 1945. године, као народни непријатељ и сарадник окупатора. Опуномоћство ОЗН-е је предузело испитивање сведока и припремање оптужнице против Клефиша средином фебруара. Прикупљене су изјаве сведока, првенствено бивших радника у Клефишевој фабрици. Сведоци су изјављивали да је Клефиш сарађивао са окупатором, да се приликом уласка Немаца у Јагодину појавио на градском скверу на немачком тенку, да је приређивао Немцима излете и банкете и да им је отпоздрављао *хитлеровским поздравом*. Поред сарадње са окупатором *ипекулисао је и продајом шећера*. Такође, сведочили су о Клефишевом учешћу у помоћи покрету Драже Михаиловића, изјавивши да је на имању у Штипљу скривао четничке радионице.

Изјаве сведока у Опуномоћству ОЗН-е куцане су писањем машином и садрже потпис лица које је узело изјаву и потпис сведока. Кључне реченице које говоре о Клефишевој са-

радњи са окупатором су подвучене, најчешће црвеном оловком.

По обављеној истрази у Опуномоћству ОЗН-е, започет је судски поступак против Теодора Клефиша пред Војним судом јагодинског подручја, крагујевачке војне области. Надлежност овог суда је утврђена Уредбом о војним судовима од 24. маја 1944. године. Истражни поступак је водио војни иследник Благоје Бошковић од 16. до 21. априла 1945. године. Саслушано је преко двадесет сведока о чему нам сведоче уредно вођени записници.

Записници о саслушању сведока куцани су писањем машином, са потписом сведока, записничара и војног иследника Бошковића. На њима није било интервенција у виду интерполација руком на маргинама, али су подвлачене кључне реченице које ће касније послужити као доказ за подизање оптужнице. Као доказни материјал послужила је и приватна, заплена архива породице Клефиш. Она садржи, првенствено писма приватне и пословне природе, које је Теодор Клефиш писао члановима своје породице и рођацима, који су истовремено били и његови пословни сарадници. Писма су претежно на италијанском и немачком језику, али их има и на српском језику. Из ове заплена архиве војни иследник је издвојио Клефишево писмо Мусолинију упућено из Јагодине 14. августа 1931. године. Писмо је преведено у канцеларији Војног суда у Јагодини 6. априла 1945. године. Уз уобичајну форму и титулацију, Клефиш је затражио од италијанске владе правичну накнаду ратне штете, коју је његово предузеће претрпело у Првом светском рату.⁵ Као доказни материјал војном иследнику је послужио Извештај о раду Теодора Клефиша за време окупације који је доставила Команда места 12. априла 1945. године и Извештај Антифашистичког фронта жена од 16. априла 1945. године. По саслушању Клефиша 24. априла 1945. војни иследник је подигао оптужницу.

Оптужница је садржала десет тачака кривичних дела која су Клефишу стављена на терет. Сва кривична дела су била обухваћена члановима 13 и 14 Уредбе о војним судовима, а кажњива по члану 16 исте Уредбе. По члану 13 Уредбе, Клефиш је оптужен за кривично дело ратног злочина - уништавање и пљачку народне и државне имовине. Оптужени је проглашен и народним непријатељем по члану 14 Уредбе.⁶

⁴ ИАЈ, Кредит-информ Београд, К-2, 11652/1-2; Фонд П.Ј. Клефиш, Фабрика саламе Јагодина, 1922-1939.

⁵ Писмо Т. Клефиша Мусолинију од 14. августа 1931. године ИАЈ, Војни суд, бр. 274/45

⁶ Уредба о војним судовима дефинише надлежност војних судова у погледу кривичних дела, ратног злочина и

Наредног дана, 25. априла одржан је јавни претрес пред Војним судом у Јагодини, којим је председавао судија Вукајло Вукићевић. Јавни претрес је одржан у просторијама хотела Палас од 8 сати и 45 минута до 17 часова. Сала је била испуњена до последњег места, а испред зграде хотела су се стискали људи који су слушали претрес преко звучника. Створила се наелектрисана атмосфера, док су искази сведока прекидани паролама *смрт фашистима и експлоататорима радничке класе*. Судија Вукићевић је у извештају о јавном претресу записао: *Запазило се је да народ уствари није знао шта је био Клефиши и шта је све радио, не само у окупацији, него и пре окупације, да је спремао са магнатима Југославије издају наше земље. Народ је у току претреса дошао до истине и сазнања да је Клефиши био експонент шпијунаже, пете колоне и разорног фашизма у нашој земљи, као и то да је сем пакленог политичког рада, експлоатисао радну снагу, правио капитале и исте преносио у иностранство*. На крају извештаја оставља нам сведочанство о држању Клефиша и у маниру револуционарне реторике закључује: *По изреченој пресуди држање Клефиша било је држање заклетог фашисте, то се је видно уочило, те нема сумње да као такав има безброј злочина, које је са својом браћом хитлеровцима починио у нашој земљи на свој фашистички зликовачки начин*.

*Окривљени Клефиши примио је пресуду-смртну казну хладнокрвно, свестан сигурно свих злочина, које је починио нашем народу, а народ је изречену казну примио са одушевљењем и са спонтаним поклицима: живео народни суд, живео правда, живео друг Тито.*⁷

Пресудом су потврђена сва кривична дела која је војни иследник изнео у оптужници. Клефиш је осуђен на казну смрти, трајни губитак

народног непријатеља. Ови појмови су установљени на почетку рата и НОП-а, а Уредбом су унети у револуционарно законодавство. Народним непријатељима су сматрани усташе, четници и припадници свих осталих оружаних формација у служби непријатеља и њихови организатори и помагачи. Ратним злочинцима сматрани су покретачи, организатори, наредбодавци те помагачи и непосредни извршитељи масовних убијања, мучења, присилног иселавања, одвођења у логоре, уништавања и пљачке народне и државне имовине; Уредба према С.Нешовић, Стварање нове Југославије 1941-1945, Београд-Љубљана, 1981, 414-415, М.Митровић, исто, С.Радић, Конфискација имовине у Ваљевском округу 1944-1946, Ваљево, 2002, 19-30

⁷ Извештај Вукајла Вукићевића председника Војног суда јагодинског подручја о јавном претресу против оптуженог Теодора Клефиша који је упутио Војном суду крагујевачке војне области 26. априла 1945. године, ИАЈ, Војни суд у Јагодини, бр. 274/45

грађанске части и конфискацију целокупне имовине. Смртна казна је могла бити извршена по добијању сагласности Вишег војног суда Југословенске армије.

Већ 27. априла 1945. године, Лујза Клефиш, жена осуђеног Теодора, упутила је молбу Вишем војном суду, којом је затражила да се њеном мужу преиначи смртна казна у временску. Пресудом Вишег војног суда Југословенске армије 5. маја 1945. године Теодору Клефишу је преиначена смртна казна у доживотну робију.⁸ Укидањем доживотне робије на основу Закона о врстама казне од 5.јула 1945. године, осуђени је лишен слободe са принудним радом на двадесет година. Лујза Клефиш је упутила још једну молбу за помиловање Президијуму народне скупштине ФНРЈ 19. јуна 1946. године Лујза наводи да је Теодор провео неко време у заводима у Нишу, Сремској Митровици и да се тренутно налази у Пожаревцу. Његово здравствено стање је јако лоше, ослепео је на једном оку и прети му опасност да изгуби у потпуности вид.⁹ Аргументацију за укидање затворске казне њеном мужу потражила је и у једном необичном документу, својеврсној петицији од стране грађана, која је за тадашње прилике представљала израз велике храбрости. Лујза о томе пише: *Колико је мој муж Теодор уживао добар глас у средини у којој је радио кроз дуги низ година најбоље доказује и изјава потписана од 380 грађана из Јагодине, и ближе околине, који га познају, а који тврде да је Теодор само добрим задужио и њих и друге грађане ове околине. Није то мала ствар када се народ од 380 људи потписује и моли за помиловање једног човека, и то човека, који је по крви странац. Значи да је Теодор збиља задужио овај крај својим добрим делима, и да треба да се послуша глас народа за помиловање, како би Теодор крај свог живота дочекао код своје куће на слободи. Прилажем ову изјаву грађана у оригиналу.*¹⁰ Ова изјава грађана је сачињена 25. августа 1945. године у Јагодини. Откуцана је писањем машином на папиру А4 формата, са линијама, а од 201. потписника на каро папиру. Откуцани текст изјаве гласи: *Потписани грађани града Јагодине познајемо живот и рад Теодора Клефиша, инд. из Јагодине. Ми знамо да је Клефиши повољно утицао на развој економског жи-*

⁸ ИАЈ, Војни суд, бр. 274/45, Виши војни суд Југословенске армије –Војном суду крагујевачке војне области, 5. мај 1945. године (Суд.бр. 431/45)

⁹ Према извештају затворског лекара Клефиш је имао проширено срце, са slabим тоновима и стомачну килу са обе стране. Лекар је такође констатовао слабу ухрањеност и поремећај вида.

¹⁰ ИАЈ, Војни суд, бр.274/45

вота Јагодине и њене ближе и даље околине. Ми познајемо Клефиша као веома солидног, врло честитог човека. Ми знамо да је Теодор Клефиш помагао сваку социјалну, хуману, просветно културну активност својим издашним прилозима. Ми знамо да је и он имао незгоде од окупатора Немаца, јер му је одузета фабрика, а он избачен из ње са целом својом породицом. С обзиром на његову високу културу, с обзиром на то да је он увек издашно помагао своје раднике и сву јагодинску сиротињу, па с обзиром на то да су и њега Немци малтретирали, ми верујемо да Теодор Клефиш није никога денунцирао Немцима, а најмање своје раднике и сараднике и да би једна ревизија поступка утврдила његову невиност. Имајући једно тако уверење о њему, нас је запрепастила казна изречена противу њега. С тога би наша жеља била да се Теодор Клефиш помилује и пусти кући. Затим следе потписи 380 грађана Јагодине. Највећи број потписа је исписан графитном оловком, а мањи мастилом. Поред потписника изјаве стоји адреса, односно улица становања.

Клефишева лична и породична драма окончала се 17. маја 1948. године када му је Решењем Војног суда у Крагујевцу, на основу Указа о помиловању осуђених лица-држављана Италије од 7. априла 1948. године, опроштено даље издржавање главне као и споредне казне, сем казне конфискације имовине.¹¹ Пресуда Војног суда у Јагодини којом је конфискација целокупне имовине Теодора Клефиша изречена као спорадична мера, постала је суштинска по оканчању судског поступка. По Закону о конфискацији Теодору Клефишу је конфискована сва имовина октобра 1945. године.¹²

У прилогу доносимо документа из судског поступка против Теодора Клефиша, индустријалца из Јагодине. Предмет се налази у Архиву Јагодине у Фонду Војног суда, архивистички је сређен и обрађен. Издвојили смо: Записник о саслушању Теодора Клефиша пред Војним судом у Јагодини 24. априла 1945. године, Оптужницу коју је подигао војни иследник против Теодора Клефиша 24. априла 1945. године, извод из Записника о јавном претресу пред Већем војног суда јагодинског подручја 25. априла 1945. године и Пресуду Војног суда крагујевачке војне области Веће при јагодинском војном подручју 26. априла 1945. године.

Како је реч о судским актима, нисмо вршили никакве правописне исправке на њима. Важност самих докумената и осетљивост теме захтевају максималну опрезност истраживача. За историјску науку је најважније да се оваква документа истраже, систематизују и објаве, јер говоре о једном периоду српске историје када је у име комунистичке идеологије владала револуционерна правда.

¹¹ Исто, Решење Војног суда у Крагујевцу 17. маја 1948. године, бр 274/45

¹² Закон о конфискацији имовине и о извршењу конфискације, Службени лист ДФЈ, бр. 40 од 12. јуна 1945, вид. ИАЈ, Народни одбор Округа моравског, одсек управе народних добара, 1945, Списак пољопривредних добара Среза белничког (р.бр 27), конфискација пољопривредног земљишта власника Т. Клефиша у Г. Штипљу, Магацинска књига, стр 25, 50-55, од бр. 748-778 и од бр.958-1142, Списак конфискованих покретних добара Т. Клефиша 20. октобра 1945. године и 10. фебруара 1946. Магацинска књига садржи и списак књига Клефишеве приватне библиотеке (од 99. до 105. стране)

Записник о саслушању Теодора Клефиша, индустријалца из Јагодине

Суд.бр.274/45

Војни суд у Јагодини, дана 24. априла 1945. године

Моје предузеће у Јагодини стварно је радило пуном паром по доласку окупатора али само са оном робом, која се још налазила на лагеру предузећа, као и роба која је била већ уговорена, те излиферована моме предузећу, по поруџбинама-закључцима још од пре рата. Међутим, када су Немци дошли они су ме питали колико имам робе у предузећу и ја сам им пријавио једну трећину робе мање од онога што сам стварно имао. Немци нису премеравали и извршили контролу, него су ми само рекли да ми је ова роба заплена. Једну трећину робе и нешто више ја сам продао становништву у Јагодини и потрошачима у Београду, Нишу, Скопљу и Крагујевцу и другим местима.

Ову сам робу продао по максимираној цени и то је била она роба коју сам затајио од Немаца. Услед немогућности набавке сировина и нестанка сировина са лагера моја фабрика је престала да ради. У јесен 1941. године образована је сточарска централа са експозитуром у Јагодини и преко ње је реквирирана роба за потребе окупатора, а и цивилног становништва. Мени је предавана жива стока по максимираној цени и ја сам ово прерађивао и снабдевао сам предузећа и личности, који су доносили бонове од Централе, јер сам такве упуте добио. Поред тога 5 до 10 процената давао сам цивилном становништву. Испочетка 30-40% ишло је за рачун окупатора, а доцније ово се svelo на најмањи степен. Ја сам био у дефициту и молио сам Вернера-Немца, шефа сточарске централе у Србији да ме ослободи, али исти ми је одговорио да је то немогуће. Био сам у Београду, када ми је телефонски јављено, 15. маја 1943. године, да сачекам једну делегацију Немачку из Јагодине, која је прегледала моје предузеће, да би преузела моје предузеће. Сачекао сам их у интендатури Немачкој у Београду, која се је налазила у Поштанској штедионици и имао сам састанак са наведеном делегацијом. Немци су ми рекли да им уступим фабрику уз извесне услове, а у случају да не прихватим услове, да ће ми фабрика бити заплена. Понуђено ми је 400.000 динара месечно и ја сам на ову суму пристао јер сам морао, пошто није усвојен мој предлог да добијем у натури еквивалент. Они ми нису узели целу фабрику, већ су ми само оставили једну хладњачу, магацине за јаја и живину и стан.

Нешто пре овога, не сећам се тачно времена, добио сам позив да дођем на конференцију у Београд поводом разреза живине и јаја на становништво. Позив сам примио од Вернера. Објашњено нам је било да досадања реквизиција није дала повољне резултате. На конференцији Немци су предложили да се од сваке кокошке узме по 60 јаја годишње, јер се такав разрез врши у Немачкој. Ја сам одговорио да је ово много и немогуће с обзиром на прилике које владају у Србији, пошто се живад у Србији рационално не искоришћује и пошто живад није најбоље расе. Објаснио сам да кокоши преко зиме спавају на дрвећу и да не постоје прописано уређени живинарници. Моји су разлози усвојени и мени и моме рођаку дат је рок од 8 дана да израдим план о разрезу живине и јаја с обзиром на могућности и стварних прилика које смо ми познавали. Овај разрез и план био је предвиђен за целу Србију. По нашем плану који смо израдили свако домаћинство првог реда, односно категорије (а категорија је одређивана према срезовима) имало је да да на годину дана 45 јаја. Друга категорија требало је да да 30 јаја, а трећа 15 јаја. Прва категорија пак у погледу живади живе мере имала је да да 12 килограма меса, друга категорија 8 килограма, а трећа 4 килограма рачунајући у живој мери. Ставили смо предлог да се сваком срезу 20% домаћинства ослободи разреза као економски слабог. Ранији план о реквизицији Немаца није водио рачуна о економској народа и стварним могућностима појединих народа, већ је глобално одређивао колико има да се изда годишње. Ради тога он није ни имао успеха. Касније, по нашем предлогу, успели смо да у два маха снизимо и ове проценте, те смо у овоме и успели.

Што се тиче мога писма Мусолинију објашњавам:

Прошлог рата моје предузеће било је оштећено са 350.000 динара у злату. Ово претставља 1.200.000 послератних лира. Тражио сам одштету преко Министарства спољних послова Италије, али нисам имао успеха. Отишао сам лично у Рим 1925. године и тамо ми је речено да се морам уписати у фашистичку странку, ако мислим да имам успеха. Ово ми је казао мој адвокат. Кад сам

дошао у Београд пре Италијанског посланства уписао сам се у странку. После неког времена године 1931. добио сам писмо из Италије по коме сам морао примити као одштету само 100.000 лира, а ако нећу то да примим, да ће ми све моје потраживање пропасти. Ја сам примио ових 100.000 динара, али поводом овога писао сам писмо Мусолинију, чија је копија-превод приложен списима и у њему сам молио Мусолинија, да ову неправду исправи. Мусолини ми није одговорио и после тога нисам имао никакве везе са фашистичком странком.

Када су дошли Немци у Јагодину 1941. године ја сам изашао испред њих, пошто сам пришао официру поздравио сам га дизањем руке у вис, а може бити да сам рекао Хајл Хитлер. Понудио сам се да будем тумач и Немци су ми рекли да седнем у тенк, па су ме довели до пијаце где сам ја говорио народу оно што су Немци мени диктирали на немачком језику. Ја сам говорио преводећи оно што су ми Немци казивали да народ треба да се умири да не даје отпор окупатору јер да ће иначе варош бити срањена а ако буду мирни да неће ништа да се деси. Па сам испочетка поздрављао Немце хитлеровским поздравом и то са Хајл Хитлер али то само неколико пута. Немци су код мене свраћали пословним путем и само у толико сам имао додира са њима. Признајем да сам био два пута на лову са Немцима, односно три пута и то једном код Ђупријске шуме, други пут код Параћина, а трећи пут у Лапову. Трећи пут сам био на лову са Крајскокомандантом од стране немачких команданата, а први и други пут били су са нама и фелдкоманданти са пратњом официрском и то фелдкоманданти из Врњачке бање, неки Фишер. Ја сам на ове састанке и ловове био позван као гост, а нисам ја био личност која је приређивала ове састанке у циљу хватања што тесније везе са утицајним личностима окупаторске власти. Ови сатанци били су чисто пријатељске природе и ради учтивости и нису имали никакву пословну или политичку позадину. Одмах после доласка Крајскокомандатуре у Јагодину, добио сам од Немаца пушке и то четири комада и две ловачке које ми нису ни дирале раније и које су биле моје. Ове су ми пушке узете 9. септембра 1943. године, а дате су ми ради евентуалне одбране предузећа од ма кога. Истина је да су партизани колико се сећам уништили два моја камиона, управо знам да су партизани уништили камион код Драгошевца. Један камион дао сам на послугу Томи Ђорђевићу при доласку Немаца, односно тадашњем председнику Општине Михајлу Поповићу, који је са среским начелником бежао од Немаца и овај камион напустио код Баточине, где је остао и од сељака био демолиран. Трећи камион су ми Немци на своју руку, без дозволе узаптели из фабрике и отерали у непознатом правцу. Четврти камион преносио је робу за Крагујевац, и у Крагујевцу су немачке власти исти запленили. Пети камион запленио ми је неки командант немачке артилерије и задржао га за себе, а за исти дао ми је бон. Остали камиони реквирирани су ми од Немаца званично и они су употребљени за руднике, а Немци су ми платили одштету за два камиона од ових. Ја нисам дао добровољно камионе Немцима за борбу против партизана, а можда су ми они тражили у ову сврху, али ми они никада нису казали зашто траже камионе, већ су их просто тражили и употребљавали за циљеве који су били само њима познати.

Још 1942. године мој рођак Тони Клефиш, индустријалац из Велике Плане, успео је да преко Немаца добије извесну количину шећера коју је имао да замени са јајима, пошто реквизиција није одговарала потребама Немаца. Касније 1942. или 1943. године добио сам више од два вагона, а 1944. године добио сам 15.000 килограма од којих сам 4000 килограма морао дати једном странцу који је имао у режију откуп меда за шећер. Према томе није мојом интервенцијом код пуномоћника за привреду овај шећер добијен. Напротив другу количину шећера добио сам од крајскокомандатуре овдашње. Добијени шећер платио сам по максимираној цени од динара 90 по килограму и мењао сам га за 25 комада јаја, додајући томе замењивању још 50 динара. Овако је рађено за то што су јаја била максимирана на 5.60 динара по комаду, што је износило на 25 комада 140 динара, а кило шећера 90 динара, те је ову разлику од 50 динара требало накнадити.

Јуна месеца 1944. године немачке власти ставиле су на расположење сточној централни извесан број оваца ради клања и том приликом мени је додељено укупно око 300 комада. Ове овце су Немци били запленили од сељака села Мутнице, а платио сам их по максимираној цени. Ове овце су ми касније отерали четници, те сам у ту сврху написао писмо Влади Зверу или Јови Гаћи дана 26. јуна 1944. године у намери да би ми се ова стока вратила.

Тачно је да сам неколико махова излазио на овдашњу железничку станицу ради дочека италијанских војника, заправо ради виђења и том приликом носио сам им поклоне у сухомеснатим производима, али у мањим количинама.

Са четницима нисам имао никакве везе, али ми није познато да су они имали у фабрици своје убачене органе.

Моји односи са Рапом у почетку били су пријатељски, али су касније погоршани због саботаже који је спроводио у моме предузећу, али се нисмо посвађали због 150.000 динара, колико ми је тражио у накнаду за прековремени рад. По одласку на дужност у Крајсителе није више долазио код мене.

Нисам писао писмо Будимиру Ивковићу, да иде и са својим камионом превози реквирирану стоку из Свилајнца, већ је то учинио мој син Петар и Дињашки. Ово није писано по мом одобрењу нити налогу.

Познајем Драгог Стојковића и као машинбравар моје фабрике био је добар а не знам каквог је политичког уверења. Сматрао сам га као доброг и поштенос радника. Нисам се никада с њим свађао па ни због неке мараме моје жене. Редуцирао сам га зато што није имало посла. Исто тако редуцирао сам и Ђоку Црногорца, јер није било посла. Ђока ме је баиш питао је ли га отпуштам по казни на шта сам му ја одговорио да није већ због немања посла.

Код мене је радио и Тика Тасић, као машиниста и он ми је отказао посао, јер је купио са неким друговима аутомобил, па је сам радио. Бошка Ленку знам као фудбалера а не сећам се да је код мене радио. За Бошка Ленку нисам знао каквог је политичког уверења, као ни за Цанића. Именоване нисам доставио полицији као комунисте. Сматрам да је Рап казао да сам ја ове људе доставио са разлога што сам ја са њиме у завађи, јер смо се као што рекох посвађали у последње време.

Тачно је да сам приликом бомбардовања своје ствари у намери да их склоним од бомбардовања оставио код Василија Стојановића. Ове ствари биле су смеишене у три сандука. У једном је био накит и када је наишла Црвена армија, када је ударила граната у близини ове куће он је побегао и могуће неко од комишија је разлупао овај сандук и из њега узео мој златан сат са ланцем, прстен и неке женине ствари.

У своју одбрану могу да кажем, да се осећам невин и да сам увек штитио интересе српскога народа и да бих побегао да сам се осећао кривим, али то нисам учинио мада сам могао, јер ми је савест била чиста.

Пошто је моје предузеће задужено тако да ја са истим не могу у будуће располагати то желим да моје предузеће поклоним Титовој влади да послужи на добро народа. Напомињем, да капела која се налази у дворишту мога предузећа није моје власништво црквене католичке бискупије у Београду.

Моје везе са четницима биле су само те, што сам им да 1.000.000 динара. То је све што имам да кажем.

За браниоца молим да ми се одреди Душан Поповић адв.овд.п.п.п.

Оверавају:

Записничар

Клефиши (потпис)

Секретар

Војни иследник
Бл.Бошковић (потпис)
Претседник суда

Мих.Вукићевић (потп)

Војном суду Крагујевачке војне области

Већу при команди јагодинског подручја

Државни тужилац при Војном суду у Јагодини подноси Већу тога суда следећу:

ОПТУЖНИЦУ

Противу Теодора Клефиша индустријалца из Јагодине, рођеног у Фијуми Венето код Пор де Ноне 19. августа 1879. године, од оца Петра Јозефа и мајке Софије рођене Јан, ожењен Луизом рођеном Квалија, отац 2 сина и 2 кћери, писмен, свршио 6 разреда гимназије, служио војску у Италији као добровољац, доброг имовног стања, неосуђиван, сада у истражном затвору, држављанин италијански, због других кривичних дела није под истрагом,

ОПТУЖУЈЕ СЕ

1. Што је као члан фашистичке странке још од 1925. године стално помагао фашистичку странку, примао шпијуне Немачке и Италије под видом туриста, разорно делујући у народу, те што је као такав био у сталном дослуху са непријатељем за време окупације, примао непријатељске официре код себе у стану, одлазио са њима у лов, приређивао им банкете, поздрављао их са фашистичким поздравом *Хајл Хитлер* и дизањем руке у вис, писао немачким командантима писма завршавајући хитлеровским поздравом, одржавао везе са фашистима у Италији, па и са самим Мусолинијем, којему је телеграфски честитао *срећно спасење бекством из енглеског ропства*, изражавајући му своју приврженост и молбу да буде и даље задржан у фашистичку странку, доследно своме писму од 1931. године у коме пише лично Мусолинију ословљавајући га *Дуче* и *Екселенцијо* и изражавајући му оданост уз молбу Богу за свако његово добро и за његову велику судбину, мада је знао да је и раније и за време окупације фашизам и фашистичке вође били највећи непријатељи народа а нарочито нашег народа, према којему је фашизам имао, непосредне империјалистичке циљеве, те је на овај начин починио, будући у дослуху са окупатором и највећим непријатељем нашег народа, кривично дело народног непријатеља из члана 14 Уредбе о Војним судовима, кажњиво по члану 16 исте Уредбе.

2. Што је по доласку немачке империјалистичке војске 10. априла 1941. године у Јагодини изашао пред Немце, који су тада са тенковима дошли у његову фабрику и поздравио их са *Хајл Хитлер* дигнувши руку у вис па понудивши се добровољно Немцима за тумача и ставивши им се на расположење сео у један тенк са Немцима, те тако са окупаторским војницима и официрима дошао је на сквер јагодински и ту на српском језику одржао говор окупљеном народу да буде миран, да се не бори противу окупатора и да буде према окупатору лојалан, напомињући да ће у противном окупатор применити репресалије према народу, те сравнити Јагодину са земљом, чиме је починио агитујући на овај начин за рачун непријатеља и слабећи борбену снагу југословенске војске и народа, кривично дело службе непријатељу за време рата из члана 14 Уредбе о Војним судовима а кажњиво по чл. 16 исте уредбе.

ДОКАЗ: сведоци Јосип Бабушек, Станимир Димитријевић, Станоје Павловић, превод оригиналног писма упућеног Мусолинију, специјално по делу у 1. оптужнице сведоци: Станимир Димитријевић и Вукосава Младеновић, сви из Јагодине.

3. Што је по доласку Немаца и окупацији југословенске територије од стране немачких трупа наставио интезивно са радом у фабрици, која је радила пуним капацитетом за окупаторску војну силу, те да би његова фабрика за прераду саламе и сухомеснате робе што ефикасније радила и потпуније снабдевала животним намирницама немачку војну силу, услед тешкоћа које су настале при набавци сировина путем реквизиције од народа, што је издејствовао преко Немаца да од фабрике шећера у Ћуприји добије по максимираним ценама шећер, за који је доцније узимао трапом од сељака јаја и сировине те тако омогућио и помагао окупатору да фабрика снабдева пуном мером

његову војску, чиме је починио кривично дело помагања окупатора и привредне сарадње са њиме из члана 14 а кажњиво по члану 16 Уредбе о Војним судовима.

ДОКАЗ: сведоци Станимир Димитријевић, Станоје Павловић, Лука Чершков, Јосип Бабушек, Живојин Тодоровић, Арнош Мах, Вукосава Младеновић, Љубисав Пантић, Будимир Ивковић, Миленко Динић и Владимир Стојановић, као и исказ оптуженог Теодора Клефиша.

4. Што је служећи свесрдно окупатору са рођаком Тонијем Клефишом израдио план за откуп живине, односно разрезу реквизиције живине и јаја на територији окупиране Србије а за рачун непријатеља, како би непријатељска реквизиција што боље успела, који су план немачке војне власти усвојиле и спроводиле у дело, чиме је починио сарађујући и помажући окупатора својим искуством и знањем у пљачки народне имовине, кривично дело пљачкања народне имовине из чл. 13 а кажњиво по члану 16 Уредбе о Војним судовима.

ДОКАЗ: признање оптуженога Теодора Клефиша.

5. Што је доставио Среском начелству у Јагодина да су Тика Тасић, Миле Цанић, Драги Стојковић и Ђока Јовановић, зв. Црногорца, комунисти, који су радили у његовом предузећу, од којих лица четници су убили Милета Цанића и Драгого Стојковића, а Тика Тасић је интерниран за Немачку или је пак убијен, чиме је починио кривично дело достављања непријатељу предвиђено у члану 14 а кажњиво по члану 16 Уредбе о Војним судовима.

ДОКАЗ: сведоци Станимир Димитријевић, Јован Микулец, Наталија Цанић, Миленко Динић, Ружица Стојановић, Косара Станојевић и Илија Стошић, сви из Јагодине.

6. Што је као послодавац нечовечно експлоатисао радну снагу радника и намештеника у свом предузећу, који су и поред бедне наднице морали под притиском из страха од окупатора да раде у фабрици, јер им оптужени није давао отказ, чиме је починио кривично дело из члана 13 уредбе о војним судовима а кажњиво по члану 16 исте Уредбе.

ДОКАЗ: сведоци Будимир Ивковић, , Наталија Цанић, Василије Стојановић и Владимир Јовановић, сви из Јагодине.

7. Што је отпустио Вукосаву Младеновић, двадесетпетогодишњег чиновника предузећа, на преварен начин без разлога, обећаваши јој да ће је он само формално отпустити а да ће она иначе припадности примати, па када је иста пристала на његов захтев, по протеклу три месеца изиграо своју обавезу и престао је да јој исплаћује припадности, оставивши је на преварен начин без икаквих средстава за живот, чиме је починио кривично дело тешке преваре обухваћено чл. 14 Уредбе о Војним судовима а кажњиво по члану 16 исте Уредбе.

ДОКАЗ: сведок Вукосава Младеновић из Јагодине.

8. Што је три своја камиона ставио на расположење Немцима 1941. године за борбу противу партизана, које су камионе немци у ту сврху употребили, превозећи трупе за борбу противу НОВ и ПО, чиме је починио кривично дело помагања непријатеља за време рата из чл. 14 Уредбе о Војним судовима а кажњиво по члану 16 исте Уредбе.

ДОКАЗ: Будимир Ивковић и Василије Стојановић из Јагодине.

9. Што је откупио по максимираној цени 300 оваца, које су Немци опљачкали од сељака приликом офанзиве иако је знао да су ове овце опљачкане од народа, чиме је починио кривично дело свесне сарадње са окупатором у пљачки народне имовине из чл. 13 Уредбе о војним судовима , а кажњиво по члану 16 исте Уредбе.

10. Што је по ослобођењу обуставио рад у своме предузећу, те кочећи на овај начин нормалан развитак привреде на ослобођеној територији починио је кривично дело уперено противу народне власти из члана 14 а кажњиво по чл. 16 Уредбе о Војним судовима.

Молим суд да по овој оптужници закаже усмени јавни главни претрес и на исти позове државног тужиоца, сведоке и оптуженог који се налази у истражном затвору. (...)

24. априла 1945. године
Јагодина

Државни тужилац
(потпис) *Благоје Бошковић*

Записник

О усменом јавном претресу пред већем Војног суда Јагодинског подручја у Јагодини дана 25. априла 1945. године

Присутни чланови већа,
Претседник већа
 Вукаило Вукићевић
Чланови већа
 Живорад Костић, капетан
 Урош Јолцић, ком. О. мил.
Записничар-секретар,
 Никола Радојевић

Државни тужилац
 Благоје Бошковић
Оптужени
 Теодор Клефиш
Бранилац
 Душан Поповић

Почетак претреса је у 8 и 45 часова
 Претрес је јаван.
 Оптужени је у истражном затвору.

Претседник суда објављује време претреса и констатује да су дошли државни тужилац Благоје Нешковић. Оптужени је изведен из истражног затвора. Од познатих сведока дошли су (*изостављено*, прим. аутора)

Сведоци су упозорени на светињу заклетве и да истину говоре о ономе што их суд буде питао, па су потом удаљени из судске сале да сачекају на одређено место док их суд не буде позвао.

Оптужени у погледу својих генералија изјави исто као и код иследника овог суда.

У погледу дела за која се оптужује, изјави:

Не осећам се кривим по оптужници коју сам чуо и разумео. Признаје да је од 1925 био члан фашистичке партије. Оптужени на питање председавајућег, како га је примио југословенски народ по његовом доласку у Југославију, оптужени вели да је врло добро примљен.

На питање да ли је знао шта је фашизам, оптужени каза да је то политичка странка, али њене циљеве не знам, јер сам се занимао трговачким пословима.

Са италијанским посланством, још пре рата имао сам само трговачке везе.

Са фашистима у Југославији нисам имао никакве везе, и нисам познавао такве људе, сем што сам чуо да је Милан Стојадиновић припадао фашистичкој партији.

Све што сам зарадио стекао сам на поштен начин.

Раднике сам плаћао по прописаним ценама у окупацији, а колике су те цене које су прописане не сећам се.

Кумулацију капитала стекао сам великим обртом свог предузећа.

При уласку Немаца у Јагодину, ја сам се Немцима ставио на расположење као тумач, изјављује окривљени. При наиласку Немаца, оптужени вели, да је изашао пред Немачког официра и представио му се као италијански поданик.

Оптужени изјављује да је при наиласку Немаца у његовој фабрици било 7 вагона масти, 100000 кг шунке, кобасице, сланине, око 10 вагона саламе можда, али се не сећам да је у фабрици било око 10000 кг живине, у мојој фабрици је било око 200 – 300 комада свиња.

Немци су наредили да се ради са прерадом робе за рачун немачке војске.

Од својих производа из фабрике продавао сам по максимираним ценама неком Пориповићу из Београда, мада није имао никакво одобрење. Иначе месо се могло добити само по бону из сточарске централе, изјави оптужени.

Оптужени признаје да је учествовао на конференцији за одређивање цена производа, коју је конференцију сазвао Вернер у Београду.

Последњи пут био сам 1937. или 1938. у Берлину по питању трговачких односа око продаје саламе, посредством Дирекције за спољну трговину, изјављује оптужени.

У своме предузећу у окупацији имао сам око 350 радника. Радна снага у предузећу остала је иста која и пре рата. Не сећам се колике су наднице биле радној снази. Од пословних људи било је око 10 особа, у предузећу.

Благајницу Младеновић сам отпустио из предузећа да би наместио свог сина, изјављује оптужени.

Ако су ми (Немци) тражили кола за пребацивање трупа за борбу против партизана, ја сам им кола давао на расположење. Оптужени вели да су му јавили у којем циљу траже кола, али се не сећа кад и где су требала та кола, да пребаце трупе за борбу противу партизана.¹³

Признаје да је преузео од Немаца 300 оваца и коза, које су Немци одузели (опљачкали) да је исту стоку откупио од Немаца по максимираним ценама.

На питање, зашто оптужени није наставио са радом фабрике, одмах по уласку НОВ оптужени каза, да је фабрика била опљачкана те зато морао је да буде застој.

Признаје да је четницима предао један милион динара, и пола милиона за Црвени крст.

Не признаје да је ма какве везе имао са специјалном полицијом, али додаје да су долазили неки непознати људи можда под маском да су били агенти. Са гестапом, оптужени вели да није имао никакве везе, сем једном приликом што је код њих интервенисао за неке Италијане, као тумач.

Оптужени изјављује да је код њега становао мајор Пуц и неки капетан Милер; признаје да су Немци код њега долазили у канцеларију често пута, али да нису долазили код његове куће.

За фашистичку партију, оптужени вели да је у почетку радила добро и да су неке истанце добро постављене, али касније да је подбацила.

Признаје да је са Немцима ишао у лов.

Претрес је завршен у 17 часова.

¹³ Упоредити ову изјаву оптуженог са изјавом пред војним иследником.

У име народа Југославије!

Војни суд Крагујевачке војне области-веће при јагодинском војном подручју у Јагодини, састављено од претседника суда Вукајла Вукићевића, чланова суда Живорада Костића, капетана и Јолдића Уроша, са секретаром Николом Радојевићем, због кривице окривљенога Теодора Клефиша, индустријалца из Јагодине, због кривичних дела из члана 13 и 14 Уредбе о Војним судовима, а кажњивих по члану 16 исте Уредбе, у присуству оптуженог Теодора Клефиша, који је приведен из истражног затвора његовог браниоца Душана Поповића и државног тужиоца Благоја Бошковића, након довршеног усменог јавног претреса одржаног 25. априла 1945. године у Јагодини, пошто је оптужба ставила свој коначан захтев да се оптужени строго по Уредби казни у смислу члана 16 тачка 10. Уредбе о Војним судовима, а одбрана да се оптужени ослободи оптужбе, донео је и јавно објавио је на дан 26. априла 1945. године следећу:

ПРЕСУДУ:

Оптужени Теодор Клефиш, рођен у Фијуми Венето, код Пор де Ноне 19. августа 1879. године, од оца Петра Јозефа и мајке Венето, рођене Јан, ожењен Луизом, рођеном Квалија, отац 2 сина и 2 кћери, писмен, свршио четири разреда гимназије, служио војску у Италији као добровољац, доброг имовног стања, неосуђиван, сада у истражном затвору, држављанин Италијански, није под истрагом за друга дела

КРИВ је:

1. Што је као члан фашистичке странке још 1925. године стално помагао исту странку, те као такав нарочито се активно показао доласком Немаца када су окупирали нашу земљу. Као фашиста писао је писма Мусолинију у којима се јасно види да је Клефиш прави фашиста и експонент фашизма у Југославији, да је као припадник поменуте партије припремао као петоколонаш издају наше земље; те је починио кривично дело народног непријатеља из члана 14 Уредбе о Војним судовима, а кажњиво по члану 16 исте Уредбе;

2. Што је при уласку Немаца у Јагодину априла 1941. године изашао пред Немцима и ставио се је истим на расположење као тумач њихових жеља, поздрављајући Немце са *хајл Хитлер* и том приликом одржао говор да ће за сваку непослушност (непокорност) према Немачкој војсци бити свако кажњен и да ће се применити најстрожије репресалије, те је тиме починио агитујући на овај начин за рачун непријатеља и слабећи борбеност народа Југославије, кривично дело службе непријатељу из члана 14 Уредбе о војним судовима, а кажњиво по члану 16 исте Уредбе;

3. Што је по доласку Немаца и окупације југословенске територије од стране њихових трупа наставио интезиван рад у фабрици и за потребе исте, а да би обезбедио Немачку војну силу, извлачио сировине путем реквизиције од нашег народа и тако привредно црпео наш народ за рачун непријатеља. чиме је починио кривично дело помагање окупатора и привредне сарадње са њиме из члана 14 Уредбе о војним судовима, а кажњиво по члану 16 исте Уредбе;

4. Што је израдио план за откуп живине за разрез реквизиције на исту, као и план за откуп јаја на територији окупирани Србије, а све за рачун непријатеља, чиме је починио помажући и сарађујући са окупатором врсту пљачке народне имовине, кривично дело пљачкања из члана 13 Уредбе о војним судовима а кажњиво по члану 16 исте Уредбе;

5. Што је доставио среском начелнику у Јагодини да су Тика Тасић, Миле Цанић, Драги Стојковић и Ђока Јовановић звани Црногорац комунисти, који су радили у његовом предузећу, од којих су четници убили Милета Цанића и Драгог Стојковића, а Тика Тасић је интерниран за Немачку, чиме је починио кривично дело достављања непријатељу из члана 14 Уредбе о војним судовима, а кажњиво по члану 16 исте Уредбе;

6. Што је нечовечно искоришћавао радну снагу намештеника у своме предузећу, који су под принудом радили, јер им оптужени није давао отказ, те починио кривично дело из члана 13 Уредбе о Војним судовима, а кажњиво по члану 16 исте Уредбе;

7. Што је на преваран начин отпустио Вукосаву Младеновић, преставши да јој исплаћује њену зараду, коју се је обавезао да је исплаћује без обзира да ли је на раду или не, чиме је починио кривично дело из члана 14 Уредбе о Војним судовима, а кажњиво по члану 16 исте Уредбе;

8. Што је своје камионе дао на расположење Немцима за борбу противу партизана у коју су сврху и употребљени, те је починио кривично дело из члана 14 Уредбе о Војним судовима, а кажњиво по члану 16 исте Уредбе;

9. Што је откупио 300 оваца од Немаца по максимираној цени, које су опљачкане од народа, те сарађивао у пљачки народне имовине, те је починио кривично дело из члана 13 Уредбе о Војним судовима, а кажњиво по члану 16 исте Уредбе;

10. Што је обуставио рад у свом предузећу по ослобођењу, кочећи на овај начин развитак привреде, те је починио кривично дело из члана 14 Уредбе о Војним судовима, а кажњиво по члану 16 исте Уредбе, па га суд за сва ова дела ОСУЋУЈЕ НА КАЗНУ СМРТИ, трајним губитком грађанске части и конфискацијом целокупне имовине.

Смртана казна има се извршити након примитка сагласности вишег војног суда.

Образложење

Оптужени признаје да је још 1925. године постао члан фашистичке партије, али из изјаве Вукосава Младеновића, Стевана Поповића из Јагодине, излази да је ову странку помагао пуних 15 година. Исто тако оптужени признаје да је окупатора поздрављао са фашистичким поздравом, а сва акта и писма завршавала су се са *хајл Хитлер*. Такође, признаје и да је са немачким официрима као и са бугарским фашистичким официрима ишао у лов и тамо приређивао банкете, као и да је писао лично писмо Мусолинију, те да је у почетку био у најприснијим односима са гестаповцем Рапом. Брани се да је ово радио само у неколико махова и то више из учтивости, неголи што је стварно био фашиста по убеђењима. Тврди да иначе није имао никакве политичке разговоре и договоре са Немцима или осталим фашистима, те да уколико је имао какве везе, ове су биле чисто пословне, а у вези са пословањем његовог предузећа. Међутим, околности које признаје сам оптужени на несумњив начин показују да је оптужени имао присне односе са окупатором, те да је био његов идејни и велики пријатељ и убеђени присталица, јер овако једино се може разумети његови наведени поступци. Уосталом, сам оптужени, себе негира када с једне стране каже да је имао чисто пословне везе са Немцима, а с друге стране признаје да је исте Немце поздрављао не уобичајним поздравима, већ поздравима којима су се и у то доба у самој империјалистичкој војсци немачкој поздрављали само фашисти и припадници страначки националсоцијализма, те идејни сарадници и присталице Адолфа Хитлера, док су се регуларне трупе и грађани поздрављали обичним војничким, односно грађанским поздравом. Ово је било и познато самом Клефишу и он је знао да као послован човек није био дужан нити би му ико ставио замерку да је он у својим односима Немце поздрављао обичним поздравом. Споредно је то да ли је Клефиш усвојио фашистички поздрав и био присталица и страначки припадник фашизма из идејних побуда или из чистих материјалних разлога, као што то наводи, већ је главно да је он био фашиста и као такав свесрдно се залагао за победу фашизма и његове идеологије. Наравно уколико су га у томе руководили чисто материјални разлози утолико је његова ситуација, па и одговорност већа. Према томе, одбрана оптуженог је беспредметна и он је у пуној мери одговоран за кривично дело дослухе са окупатором.

Оптужени такође признаје да се добровољно понудио приликом уласка Немаца у Јагодину да буде тумач, те да је говорио са немачког тенка народу да буде миран, јер да ће иначе непријатељ сравнити Јагодину. Тврди да је ово радио из племенитих побуда да би послужио српском народу како се не би проливала српска крв. Међутим, оваква одбрана оптуженог није се могла усвојити јер с једне стране јасно је да је оптужени послужио окупатору како би ослабио борбену снагу народа и приволио га на ропску капитулацију, а с друге стране доцнији рад оптуженога и сарадња са Немцима јасно показују да оптужени није штитио интересе српског народа, већ да је радио против истих интереса. Према томе наведени поступци Теодора Клефиша морају се схватити онако како је њихово право

значање и какве су биле стварне њихове последице, те је оптужени починио и кривично дело службе окупатору у разбијању народне отпорности борбене.

Оптужени признаје да је његово предузеће радило пуном паром неко време за окупатора, да је добио четири вагона шећера по максималу и да је за овај шећер трампом узимао од народа јаја и сировине. Истина оптужени тврди да су му Немци сами понудили шећер, како би дошао до сировина потребни за рад фабрике до којих се није могло доћи у довољној количини путем реквизиције. Он дакле хоће да представи како су сами Немци дошли до идеје да на тај начин снабду фабрику сировинама. Међутим, оваква одбрана оптуженога не може да се прими, јер је јасно да је он једини могао и био тај који је предложио Немцима да на овај начин снабде фабрику. Према томе мора се узети да је оптужени извршилац кривичног дела помагања радом и капиталом окупатора за време рата. Што уосталом доказује се исказима сведока Станимира Димитријевића, Станоја Павловића и других.

Оптужени даље признаје да је после неуспеле реквизиције са својим рођаком Тонијем израдио план о разрезу живине и јаја на народ, те да је овај план усвојен од Немаца. Овакво признање оптуженога јасно показује да је оптужени својим стручним знањем и познавањем прилика у Србији послужио окупатору да што ефикасније дође до одузимања животних намирница од народа, јер ноторна је ствар да се окупатор у својим поступцима према поробљеним народима није никада руководио сентименталним разлозима већ да је усвајао и примењивао само оне планове, који су највише одговарали његовим себичним интересима. Тиме што су Немци усвојили план Клефишов, што сам Клефиш признаје, и спроводили га у дело, јасно се доказује да је овај план Немцима добро послужио у пљачки народа и одузимању његових добара, јер у обратном они би га одбацили као за њих некориснији. Тако се мора узети да је оптужени Клефиш својим стручним знањем и организовањем реквизиције помогао окупатору у пљачки народа.

Кривична дела достављања Тике Тасића, Драгого Стојковића, Милета Цанића и Ђоке Станојевића среском начелству као комунисте утврђује се исказима сведока Станимира Димитријевића, Јована Микулица и нарочито Илије Стошића, који исказује да је и њему Рап лично причао да је у среском начелству прочитао пријаву, коју је потписао Клефиш, а из које се види да је Клефиш именоване доставио. Кривично дело нечовечне експлоатације радне снаге утврђује се исказом сведока, а нарочито исказом сведока Вукосаве Младеновић, као и Илије Стошића, који Стошић исказује да су радници били принуђени да краду како би одржали своју голу егзистенцију. Кривично отпуштање Вукосаве Младеновић на преваран начин, у свему се утврђује исказом саме Вукосаве која на убедљив начин приказује како ју је оптужени ставио на расположење, с тим да је редовно исплаћује а када престане опасност за његове синове да је прими натраг у службу, што да је оптужени изиграо и тако своју дату реч и обавезу погазио. Будући, да је именована Вукосава била двадесетпетогодишни чиновник предузећа, те да је остављена без средстава, то се ово дело мора сматрати као дело тешке природе. Кривично дело стављањем на расположење камиона Немцима за борбу противу партизана доказује исказом сведока Будимира Ивковића. Кривично пак дело сарадње са окупатором и пљачке народа на тај начин извршено што је оптужени знајући да су овце опљачкане, исте куповао по максималу од окупатора, утврђује се у потпуности самим признањем оптуженог. Најзад и кривично дело уперено противу народно-ослободилачке власти а учињено на тај начин што је оптужени престао са радом у свом предузећу, утврђује се делимичним признањем оптуженога и исказима сведока који су радили у његовом предузећу.

Суд је ценио и одбрану оптуженога, али уколико је она противна горе наведеном није је могао усвојити, јер је обеснажена изведеним доказима.

Ради свега овога суд је оптуженога и огласио кривим и одговорним.

Приликом одмерања казне, суд је имао у виду све околности па с обзиром на велики број кривичних дела, тежину њихових последица, чињеницу да је оптужени као интелектуалац био свестан својих поступака, да је свесно сва ова дела починио и одмерио му је казну као у диспозитиву, налазећи да одмерена казна одговара степену кривичне одговорности оптуженога и то тим пре што сем отежавајућих околности суд није могао, изузев делимичног признања, наћи ни једну олакшавајућу околност.

СМРТ ФАШИЗМУ – СЛОБОДА НАРОДУ!

Секретар (потпис)
Никола Радојевић

Претседник суда
(потпис)
Букајло Вукићевић